

Konrad Lorenz

(11. 07. 1903 – 27. 02. 1989)

Rakouský přírodovědec, jeden ze zakladatelů etologie. Jeho cílem bylo pochopit chování člověka na základě dlouhodobého pozorování zvířat.

V letech 1934 – 1938 se věnoval studiu chování hus. Jednoho dne se mu podařilo zastihnout housátko, které se právě vylíhlo, a jako první spatřilo Lorenze. Mládě se v dalších dnech nehnulo od svého pozorovatele, sledovalo jej na každém kroku a později vešlo do dějin přírodovědy jako husa Martina. Právě díky ní mohl vědec stanovit první z fenoménů zvířecího chování – vazbu na první pohyblivý předmět, který mládě po narození uvidí.

Konradův otec Adolf byl významným ortopedem a chirurgem a byl dokonce navržen na Nobelovu cenu. Zcela samozřejmě proto očekával, že i jeho syn se stane lékařem. Konrada však od dětství fascinovala příroda. Na otcovo přání sice ve Vídni vystudoval medicínu, ale hned vzápětí se vrhl do pozorování přírody a v roce 1933 ukončil druhým doktorátem studium přírodních věd. V té době byl již pověstný svým zkoumáním husího hejna a odvážnými studiemi o letu ptáků a jejich pudovém chování.

V roce 1936 se Lorenz seznámil s nizozemským zoologem Nikolaasem Tinbergenem a spolu pak položili základy **etologie – vědy zkoumající chování živočichů v jejich přirozeném prostředí**. Později srovnávali chování různých druhů určité systematické skupiny a ověřovali, nakolik se jednotlivé druhy dokázaly přizpůsobit výjimečnému prostředí nebo jeho změnám. Své výsledky Lorenz prezentoval na vídeňské univerzitě, kde v letech 1937 – 1940 přednášel srovnávací anatomii a psychologii zvířat. V roce 1940 získal místo profesora na univerzitě v Königsbergu. V té době napsal článek, v němž srovnával domestikaci zvířat s „domestikací“ člověka a odvolával se na nacistické rasistické zákony. Humanisticky smýšlející vědecká veřejnost byla šokována a Lorenz byl za tento článek ostře kritizován. Po letech přiznal, že jej napsal jen proto, aby si naklonil nacistické úřady. Přesto se v jeho díle stále znovu objevují zmínky o geneticky „plnohodnotných“, ale i „méněcenných“ jednotlivcích, kteří se nedokáží přizpůsobit životu ve společnosti. Tento zcela nelogický předpoklad snižuje hodnotu některých jeho vědeckých prací.

V nejtěžších letech 2. světové války byl Lorenz nasazen jako lékař na východní frontě a v roce 1944 se dostal do ruského zajetí. Do Rakouska se vrátil až na jaře 1948. Ihned se pustil do přerušených výzkumů a díky své cílevědomosti získal i v letech finanční tísně v sousedním Německu prostředky na stavbu etologického výzkumného střediska nedaleko Mnichova. V tomto institutu působil v letech 1958 – 1973 a zkoumal, které způsoby chování u zvířat jsou vrozené a které se získávají učením. Pokoušel se přitom určit souhrn zděděného chování a prostředí, jehož změna nutí ke změnám vrozených vzorců chování. Napsal řadu knih, které jej proslavily po celém světě. Ve studii *Tak zvané zlo* (1963) popisuje agresivní chování u zvířat i

u lidí a dokazuje, že agresivita je svého druhu „bojovný instinkt“, který vede k hájení teritoria a k nutnému přežití druhu. Lorenz nakonec dospívá ke spornému závěru, že agresivita je člověku vrozená. Obdobně sporné, ale vždy originální a působivě vyložené názory prezentuje v knihách *Zvířecí a lidské chování* (1965), *Odvrácená strana zrcadla* (1973) a *Srovnávací etologie* (1978).

Od 70. let 20. století byl Lorenz váženou osobností, značnou pozornost proto vzbudila jeho rozsahem nevelká knížka *Osm smrtelných hříchů* (1973), v níž ostře odsoudil západní civilizaci a konkrétně vyjmenoval přehmaty, jichž se dopustila: 1. přelidnění, 2. zpusťování životního prostředí, 3. neuvážený technologický vývoj, 4. mizení silných citů způsobené změkčilostí, 5. genetický úpadek, 6. rozchod s tradicí, 7. poddajnost lidstva vůči doktrínám, 8. jaderné zbraně.

Jakkoli jsou výsledky některých Lorenzových výzkumů sporné, jeho zásluhou je nový komplexní pohled na život zvířat. V roce 1973 mu byla udělena **Nobelova cena za lékařství**.

Etologové:

Konrad Lorenz

Zdeněk Veselovský

Nikolaas Tinbergen

Konrad Lorenz:

